

Sağlık Kurumlarında Örgüt Yapısı ve Güncel Yönetsel Yaklaşımlar

EDITÖR
PROF. DR. GÜLSÜN ERİĞÜÇ

ANKARA, 2019

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayinallyıcısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

**Sağlık Kurumlarında Örgüt Yapısı ve
Güncel YönetSEL Yaklaşımlar**
Editör: PROF. DR. GÜLSÜN ERİĞÜÇ

Kapak Tasarımı ve Sayfa Düzeni: Gamze Uçak

©Siyasal Kitabevi, Tüm Hakları Saklıdır.

Mayıs 2019, Ankara

ISBN No: 978-605-7877-14-7

Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik

Yaynıcı Sertifika No: 14016

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1 Kızılay-Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

http://www.siyasalkitap.com

Baskı:

Tarcan Matbaacılık Yayın. San.

Sertifika No: 25744

İvedik köy mah. İvedik cad. No: 417/A

Yenimahalle/ANKARA Tel: (0312) 384 34 35

Siyasal Kitabevi

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1 Kızılay-Ankara

Tel: 0 (312) 419 97 81 pbx

Faks: 0 (312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

http://www.siyasalkitap.com

Sağlık Kurumlarında Örgüt Yapısı ve Güncel Yönetsel Yaklaşımlar

EDİTÖR
PROF. DR. GÜLSÜN ERİGÜÇ

Önsöz

Yönetim faaliyetleri insanlık tarihi kadar eski bir konudur aslında. Yönetim düşünçesi insanların toplu halde birlikte yaşamaya başlamalarından itibaren ortaya çıkmıştır. Yönetimin ayrı bir bilim dalı olarak ele alınması için 1900'lü yıllara gelmek gerekmıştır. Sağlık alanında yönetim veya sağlık kurumlarının yönetimi kavramlarının anılması ve gelişmesi için ise daha çok zaman geçmesi gerekmıştır.

Hacettepe Üniversitesi'nde, alanında eğitim veren "ilk" ve uzun yıllar boyunca "tek" eğitim kurumunda, lisans düzeyinde Sağlık İdaresi, lisansüstü düzeyde Sağlık Kurumları Yönetimi eğitimleri süresince -benim de aralarında bulduğum- öğrencilerin önemli yakınmalarından biri, alan ile ilgili kaynak bulmanın zorluğu idi; gerek Türkçe, gerekse yabancı bir dilde. Aradan geçen yıllar o öğrencilerden bazlarını okumak için kaynak arayan öğrenciler noktasından, bu kaynakları yazmak noktasında olan bireyler durumuna getirdi. Günümüzde bu eserlerin ortaya çıkmaya ve artmaya başladığını görmek çok umutlandıracı ve sevindirici. Eminim ve dilerim ki zaman içinde bu eserler daha da artacak, sadece artmakla da kalmayacak -günümüzde tercih edilen adıyla- Sağlık Yönetimi alanına özgü içeriklerle donanacaktır.

Elinizdeki bu eser oluşturma başladığında aklımdan geçen düşünceler bu çerçevede idi. Her biri lisans ve/veya lisansüstü düzeyde öğrencim olmuş olan Bölüm Yazarları çok titiz çalışarak, yoğun emek vererek Sağlık Yönetimi alanına özgü bir içeriğe ulaşmaya çalışarak bölümlerini kaleme aldılar. Bana bıräksalardı en son yazacağımı söylediğim konuları ve kitabı öncelikli olarak yayına hazırlama noktasına geldiler. Bu nedenle bu eseri çok değerli buluyorum kendimce. Her biri konularını Sağlık Yönetimi veya Sağlık Kurumları Yönetimi özeline indirgeyen başlıklar eklediler bölümlerine. Bu emeklerin bundan sonraki eserlere öncü olmasını diliyorum. Sağlık Yönetimi, sağlık sistemini bir bütün olarak ele alma, inceleme ve değerlendirmeyi amaçlar. Sağlık Kurumları Yönetimi, Sağlık Yönetimi'nin sağlık kurum ve kuruluşlarında uygulanması olarak görülebilir. Sağlık Yönetimi'nin önemi, yönetimin anlamı, önemi ve işlevlerinden gelmektedir. Sağlık alanında yönetim, amaçlara uygun olarak sağlık örgütlerini yaşatmak ile gerçekleşir ve bu noktada

“insan” aracılığı ile kaynakları bu amaca yöneltmek gereklidir. Böyle bir öz düşünerek, buna yardımcı olacak konulara yer verdik bu kitapta, içeriği bu bakış açısından oluşturduk. Böylece günümüz sağlık kurumlarının yapısını, işleyişini ve etkileşimlerini ortaya koyan güncel yaklaşılara yer verdik.

Kitap 11 Bölüm’den oluşmaktadır. Her bölümde ele alınan konular birbirinden bağımsız olarak; kendi içinde kavramsal bir bütünlük ile sunulmaktadır. Editörlüğünü keyifle ve memnuniyetle yürüttüğüm bu kitabın Birinci Bölümü’nde **Arş. Gör. Nazan Kartal** tarafından *Sağlık Kurumlarında Örgütsel Yapı ve Tasarımlar* ele alınmıştır. Bu kapsamda örgütSEL yapıyı belirleyen unsurlar ve çeşitli örgüt yapıları açıklanmıştır. Ardından örgütSEL tasarım konusuna ve sağlık kurumlarında görülen tasarım türlerine yer verilmiştir.

İkinci Bölüm’de *Sağlık Kurumlarında YönetSEL Rol ve Beceriler* konusu da **Arş. Gör. Nazan Kartal** tarafından ele alınmıştır. Örgütlerin en kıymetli varlığı “insan” ve insanın yönetilmesi söz konusu olduğunda “yönetici”den söz etmeden olmazdı. Bu bölümde de yöneticiden başlayarak sağlık yöneticisine dair özgün bir içeriye yer verilmiş, sağlık yöneticilerinde bulunması gereken yönetSEL rol ve becerilere değinilmiştir.

Birinci ve İkinci Bölümlerde sağlık kurumlarının yapı ve tasarımına, sağlık yönetici konularına değinildikten sonra, devam eden bölmelerde güncel yönetSEL yaklaşılara yer verilmiştir. Üçüncü Bölüm’de *Sağlık Kurumlarında Kaynak Bağımlılığı Yaklaşımı* yer almaktadır. **Arş. Gör. Gülsüm Şeyma Koca**, bu bölümde Kaynak Bağımlılığı kavramını, teorik ve fikirsell temellerini, bağımlılığın yönetimini, çevresel faktörleri ve yöneticilerin alacağı stratejik kararları incelemiştir; sağlık sektöründe Kaynak Bağımlılığı Yaklaşımına değinerek, sağlık sektöründen örneklerle teoriyi tartışırmıştır.

Dördüncü Bölüm’de *Sağlık Kurumlarında İşlem Maliyeti Yaklaşımı* yer almaktadır. **Dr. Öğr. Üyesi Gülcen Şantaş**, işlem maliyeti yaklaşımının kavramsal çerçevesini ele alarak, sonrasında sağlık kurumları bakımından işlem maliyeti yaratan unsurları empirik çalışmalar üzerinden incelemiştir.

Beşinci Bölüm’de *Sağlık Kurumlarında Dış Kaynak Kullanımı* başlığına yer verilmiştir ve bu Bölüm **Arş. Gör. Gülnur İlgün** tarafından kaleme alınmıştır. Dış Kaynak Kullanımı geniş bir bakış açısıyla ele alındıktan sonra, sağlık kurumları için güncel ve hayatı geçen bir konu olarak zenginleştirilmiştir.

Altıncı Bölüm *Sağlık Kurumlarında Kiyaslama* konusuna ayrılmıştır. **Arş. Gör. Gülsüm Şeyma Koca** tarafından hazırlanan bu Bölüm’de, kıyaslama kavramı, tarihsel süreçte gelişimi, kıyaslamanın türleri, avantajları gibi konulara değinilmiş; sağlık sektöründe kıyaslamayı kullanımına yer verilerek, sağlık sektöründen örneklerle konu sürdürülmüştür.

Yedinci Bölüm’de *Sağlık Kurumlarında Nüfus Ekolojisi Yaklaşımı*’na yer verilmiştir. **Dr. Öğr. Üyesi Gülcen Şantaş**, günümüzde giderek daha fazla yer

bulan Nüfus Ekolojisi Yaklaşımı'nın tarihsel sürecini ve kavramsal çerçevesini inceleyerek, konunun sağlık kurumlarında uygulanabilirliğini tartışmıştır.

Sekizinci Bölüm'de *Sağlık Yönetiminde Kaos* konusu Dr. Öğr. Üyesi Gamze Yorgancıoğlu Tarcan tarafından kaleme alınmıştır. Bu Bölümde sistemlerin değişkenliği, düzensizliği ve ilişkiselliği üzerinde duran kaos kavramından hareketle kaotik sistemlerden devam ederek, sağlık kurumlarında ve sistemle-rinde kaos olgusunu ele almıştır.

Dokuzuncu Bölüm, *Sağlık Örgütlerinde Kurumsal İnovasyon ve Girişimcilik* konusuna ayrılmıştır. Arş. Gör. Dr. Seda Aydan günümüzde sıkılıkla yer bulan bu konuyu öncelikle tüm örgütler bakımından açıklamış, sonra sağlık ör-gütlerine özgü bir şekilde ele almış ve geniş bir şekilde işlemiştir.

Onuncu Bölüm *Sağlık Yönetiminde Kanita Dayalı Yaklaşım* konusuna ayrılmıştır. Arş. Gör. Gamze Bayın Donar bu Bölüm'de öncelikle klinik karar verme süreçlerinde kullanılan kanita dayalı yaklaşımın sonrasında sağlık ör-gütlerinin yönetiminde kullanılmaya başlandığına ve yönetsel karar verme süreçlerindeki önemli rolüne değinmiştir. Günümüzde sıkılıkla kullanılmaya başlayan bu yaklaşım sağlık yöneticilerine bir bakış açısı verecek şekilde ele alınmıştır.

Onbirinci Bölüm'de yer alan *Sağlık Yönetiminde Büyük Veri* konusu Arş. Gör. Dr. Songül Çınaroğlu tarafından yazılmıştır. Bugünlerde adından sıkılık-la söz edilen Büyük Veri kavramı, yönetim teorisine getirdiği yenilikler çerçe-vesinde de ele alınmıştır. Sağlık Yönetimi içinde yer bulunması kaçınılmaz olan Büyük Veri çeşitli yönleriyle ele alınmıştır.

Bu eserin ortaya çıkmasında emeği olan her biri Hacettepe'de öğrencim olmuş ve akademik yaşıtlarını başarı ile sürdürmekte olan Bölüm Yazarları'na sonsuz teşekkürler ediyorum. Onları hep güzel konumlarda görmeyi dilerim. Bu kitabı oluştururken sergiledikleri titiz ve özverili çalışmalarına hayran kaldım, onlarla birlikte üretmek çok güzel. Bu içeriği oluştururken duyduğumuz heyecan ve motivasyonun, okuyuculara da yansımاسını dilerim, keyifli okumalar olsun.

Bu kitabın basımını gerçekleştiren Siyasal Kitabevi yönetici ve çalışanla-rına da teşekkür ederim.

Prof. Dr. Gülsün Erığuç

17.05.2019

Beytepe, Ankara

İçindekiler

ÖNSÖZ	5
1. BÖLÜM: SAĞLIK KURUMLARINDA ÖRGÜTSEL YAPI VE TASARIMLAR	15
NAZAN KARTAL	15
1.1. Giriş	15
1.2. Örgüt Kavramı ve Bir Örgüt Olarak Sağlık Kurumları	16
1.3. Örgütsel Yapı	19
1.3.1. Örgütsel Yapıyı Belirleyen Unsurlar	20
1.3.2. Örgütsel Yapının Bileşenleri	26
1.4. Örgütsel Tasarım	30
1.4.1. Örgütsel Tasarımin Boyutları	32
1.4.2. Örgüt Tasarımının Seviyesi	33
1.4.3. Örgütsel Tasarım Alternatifleri	35
1.4.4. Sağlık Kurumları İçin Çeşitli Tasarım Türleri	36
1.5. Sonuç	44
Kaynaklar	45
2. BÖLÜM: SAĞLIK KURUMLARINDA YÖNETSEL ROL VE BECERİLER....	47
2.1. Giriş	47
2.3. Yönetsel Düzeyler	50
2.3.1. Alt Kademe Yönetim	51
2.3.2. Orta Kademe Yönetim	51
2.3.3. Üst Yönetim	52
2.4. Yönetsel Roller	53
2.4.1. Kişilerarası Roller	54
2.4.2. Bilgi Sağlama Rollerleri	54
2.4.3. Karar Verme Rollerleri	55
2.5. Sağlık Yöneticilerinin Yönetsel Rollerleri	62
2.6. Yönetsel Beceriler	64
2.6.1. Kavramsal Beceriler	65
2.6.2. Teknik Beceriler	65
2.6.3. İnsan İlişkileri Becerileri	66
2.7. Sonuç	68
Kaynaklar	70

3. BÖLÜM: SAĞLIK KURUMLARINDA KAYNAK BAĞIMLILIĞI YAKLAŞIMI	73
3.1. Giriş	73
3.2. Kaynak Bağımlılığı Yaklaşımı.....	74
3.2.1. Kaynak Bağımlılığı Yaklaşımının Teorik ve Fikirsel Temelleri	74
3.2.2. Kaynak Bağımlılığı Yaklaşımında Teorik Unsurlar: Geçmiş ve Gelecek Araştırmalar.....	75
3.3. Kaynak Bağımlılığı Teorisı ve Stratejik Kararlar	82
3.3.1. Kaynak Bağımlılığı Teorisı ve Birleşmeler	82
3.3.2. Kaynak Bağımlılığı Teorisı ve Ortak Girişimler	83
3.4. Kaynak Bağımlılığı ve Çevre Arasındaki Bağıntılar.....	84
3.4.1. Belirsizlik Kaynağı Olarak Çevre	85
3.4.2. Çevre ve Gücün Dağılımı.....	87
3.5. Kaynak Bağımlılığı Teorisini Bütünlestirecek Bir Çerçeve	88
3.6. Sağlık Sektöründe Kaynak Bağımlılığı Yaklaşımı	89
3.7. Sonuç.....	91
Kaynaklar	92
4. BÖLÜM: SAĞLIK KURUMLARINDA İŞLEM MALİYETİ YAKLAŞIMI	95
4.1. Giriş	95
4.2. İşlem Maliyeti Yaklaşımının Kavramsal Çerçevesi	97
4.2.1. İşlem Maliyeti Yaklaşımının Öncüleri.....	97
4.2.2. İşlem Maliyeti Yaklaşımında Temel Kavramlar	98
4.2.3. İşlem Maliyetlerinin Sınıflandırılması	100
4.2.4. İşlem Maliyeti Yaklaşımının Temel Varsayımları.....	102
4.3. İşlem Maliyeti Yaklaşımına Yönelik Eleştiriler	107
4.4. Sağlık Kurumlarında İşlem Maliyeti Yaklaşımı.....	107
4.4.1. Sağlık Kurumlarında İşlem Maliyeti Yaklaşımını Araştıran Çalışmalar	110
4.5. Sonuç.....	113
Kaynaklar	115
5. BÖLÜM: SAĞLIK KURUMLARINDA DIŞ KAYNAK KULLANIMI	119
5.1. Giriş	119
5.2. Dış Kaynak Kullanımının Tanımı	120
5.3. Dış Kaynak Kullanımının Gelişimi	121
5.4. Dış Kaynak Kullanımının Tercih Edilme Nedenleri.....	123
5.4.1. İçsel Nedenler	124
5.4.2. Dışsal Nedenler.....	126
5.5. Dış Kaynak Kullanımının Riskleri.....	126
5.6. Dış Kaynak Kullanımına Karar Verme Çerçeve.....	128
5.7. Dış Kaynak Kullanım Sürecinde Hizmet Sağlayıcının Seçilmesi	133
5.8. Dış Kaynak Kullanma Süreci	135
5.9. Sağlık Kurumlarında Dış Kaynak Kullanımı	138
5.9.2. Sağlık Kurumlarında Dış Kaynak Kullanımının Riskleri	141
5.9.3. Sağlık Kurumlarında Dış Kaynak Kullanımına İlişkin Bir Vaka Sunumu	142

5.10. Sonuç.....	144
Kaynaklar	145
6. BÖLÜM:SAĞLIK KURUMLARINDA KIYASLAMA.....	151
6.1. Giriş	151
6.2. Kiyaslama	152
6.2.1. Tarihsel Süreçte Kiyaslamanın Gelişimi.....	152
6.2.2. Kiyaslama Nedir?	156
6.3. Kiyaslama Türleri.....	158
6.3.1. Kasilingham'a Göre Kiyaslama.....	158
6.3.2. Watson'a Göre Kiyaslama.....	159
6.3.3. McGregor ve Zou'ya Göre Kiyaslama	160
6.3.4. Vallabhanen'i'e Göre Kiyaslama	161
6.3.5. Codling, (1992), Wiremann, (2003), Wöber, (2002), Younberg (1998)'e Göre Kiyaslama	162
6.4. Değer Yaratan Bir Faaliyet Olarak Kiyaslama	165
6.5. Kiyaslama Süreci	166
6.5.1. Atkinson Karekökü Yaklaşımı.....	166
6.5.2. McGregor'un Yaklaşımı.....	168
6.6. Sağlık Sektöründe Kiyaslama.....	170
6.7. Sonuç.....	172
Kaynaklar	174
7. BÖLÜM:	
SAĞLIK KURUMLARINDA NÜFUS EKOLOJİSİ YAKLAŞIMI.....	177
7.1. Giriş	177
7.2. Nüfus Ekolojisi Yaklaşımının Kavramsal Çerçevesi	178
7.2.1. Nüfus Ekolojisi Yaklaşımında Temel Kavramlar	180
7.2.2. Nüfus Ekolojisi Yaklaşımının Temel Varsayımları.....	182
7.2.3. Nüfus Ekolojisi Yaklaşımının Farklı Disiplinlerde Ele Alınışı	185
7.3. Nüfus Ekolojisi Yaklaşımının Önemi	187
7.4. Nüfus Ekolojisi Yaklaşımının Diğer Kuramlarla İlişkisi	188
7.5. Nüfus Ekolojisi Yaklaşımına Yönelik Eleştiriler	189
7.6. Sağlık Kurumlarında Nüfus Ekolojisi Yaklaşımı	191
7.6.1. Sağlık Kurumlarında Nüfus Ekolojisi Yaklaşımını Araştıran Çalışmalar ...	193
7.7. Sonuç.....	196
Kaynaklar	198
8. BÖLÜM: SAĞLIK YÖNETİMİNDE KAOS GAMZE YORGANCIOĞLU TARCAN	203
8.1. Giriş	203
8.2. Kaos Kavramı.....	204
8.3. Kaosun Önermeleri	207
8.4. Örgütsel Kaos	209
8.5. Sağlık Yönetiminde Kaos	211
8.6. Sonuç.....	214
Kaynakça	215

9. BÖLÜM: SAĞLIK ÖRGÜTLERİNDE KURUMSAL İNOVASYON VE GİRİŞİMCİLİK.....	219
9.1. Giriş	219
9.2. Kurumsal İnovasyon	220
9.2.1. İnovasyon Türleri	222
9.2.2. Kurumsal İnovasyon Süreci	224
9.3. Kurumsal Girişimcilik.....	227
9.3.1. Kurumsal Girişimciliğin Boyutları.....	228
9.3.2. Kurumsal Girişimcilik Süreci.....	229
9.3.3. Kurumsal Girişimciliğe Etki Eden Faktörler	229
9.4. Sağlık Örgütlerinde Kurumsal İnovasyon ve Girişimcilik	230
9.4.1. Sağlık Örgütlerinde Kurumsal İnovasyon	230
9.4.2. Sağlık Örgütlerinde Kurumsal Girişimcilik.....	237
9.5. Sonuç.....	245
Kaynaklar	247
10. BÖLÜM: SAĞLIK YÖNETİMİNDE KANITA DAYALI YAKLAŞIM	251
10.1. Giriş	251
10.2. Kanita Dayalı Yaklaşım	252
10.3. Kanita Dayalı Yönetim	254
10.3.1. Kanita Dayalı Tıp ve Kanita Dayalı Yönetimin Yükselişi.....	254
10.3.2. Kanita Dayalı Yönetimin Prensipleri/Özellikleri	257
10.3.3. Kanita Dayalı Yönetim Süreci.....	257
10.3.4. Kanita Dayalı Yönetimin Uygulama Zorlukları	260
10.3.5. Kanita Dayalı Yönetimin Uygulama Zorluklarının Üstesinden Gelmek..	262
10.4. Sağlık Yönetiminde Kanita Dayalı Yaklaşım	264
10.4.1. Kanita Dayalı Sağlık Hizmetleri	264
10.4.2. Kanita Dayalı Sağlık Yönetimi.....	266
10.4.3. Sağlık Yönetiminde Kullanılan Kanıt Türleri	269
10.4.4. Sağlık Yönetiminde Kanita Dayalı Yaklaşımın Etkileri	271
10.5. Sonuç.....	274
Kaynaklar	276
11. BÖLÜM: SAĞLIK YÖNETİMİNDE BÜYÜK VERİ	279
11.1. Giriş	279
11. 2. Büyük Veri Nedir?	280
11. 3. Büyük Veri ve Veri Madenciliği	282
11. 4. Büyük Veri, Veri Madenciliği ve İşletme Yönetimi	284
11. 5. Sağlık Yönetimi ve Büyük Veri	287
11.5.1. Sağlıklta Büyük Veriden Faydalanan Alanlar ve Uygulama Örnekleri...	290
11.5.2. Sağlıklta Büyük Veriden Yararlanmada Sınırlılıklar ve Etkinliği Artırmaya Yönelik Öneriler.....	294
11.6. Sonuç.....	298
Kaynaklar	300

Bölüm Yazarları

1. BÖLÜM: SAĞLIK KURUMLARINDA ÖRGÜTSEL YAPI VE TASARIMLAR

NAZAN KARTAL

2. BÖLÜM: SAĞLIK KURUMLARINDA YÖNETSEL ROL VE BECERİLER

NAZAN KARTAL

3. BÖLÜM: SAĞLIK KURUMLARINDA KAYNAK BAĞIMLILIĞI YAKLAŞIMI

GÜLSÜM ŞEYMA KOCA

4. BÖLÜM: SAĞLIK KURUMLARINDA İŞLEM MALİYETİ YAKLAŞIMI

GÜLCAN ŞANTAŞ

5. BÖLÜM: SAĞLIK KURUMLARINDA DİŞ KAYNAK KULLANIMI

GÜLNUR İLGÜN

6. BÖLÜM: SAĞLIK KURUMLARINDA KIYASLAMA

GÜLSÜM ŞEYMA KOCA

7. BÖLÜM: SAĞLIK KURUMLARINDA NÜFUS EKOLOJİSİ YAKLAŞIMI

GÜLCAN ŞANTAŞ

8. BÖLÜM: SAĞLIK YÖNETİMİNDE KAOS

GAMZE YORGANCIOĞLU TARCAN

9. BÖLÜM: SAĞLIK ÖRGÜTLERİNDE KURUMSAL İNOVASYON VE GİRİŞİMCİLİK

SEDA AYDAN

10. BÖLÜM: SAĞLIK YÖNETİMİNDE KANITA DAYALI YAKLAŞIM

GAMZE BAYIN DONAR

11. BÖLÜM: SAĞLIK YÖNETİMİNDE BÜYÜK VERİ

SONGÜL ÇINAROĞLU